

9 maart 2024

Preconcept voor het proefproject (uit de brief van de WSK aan OCW van 11 september 2023) Ontwikkelingsvolgend en voorwaardenscheppend onderwijs

Er is ons geen recent onderzoek bekend waarin het onderwijs aan kleuters wordt beschreven. Wij kennen alleen de beschrijving in de wet op het kleuteronderwijs van 1955. Deze wet doet recht aan de kleuter en zijn ontwikkeling. Het leren van een kleuter onderscheidt zich van dat van het jonge schoolkind, want een kleuter leert door te spelen en niet door leren via instructie. Dit gegeven vraagt dan ook om een andere aanpak dan het leren van een schoolkind. Destijds verzorgde de KLOS een opleiding die voldeed aan die wet. In 1985 en in de jaren erna is de specifieke aandacht voor kleuters en de kennis over hoe zij begeleid dienen te worden, langzaam opgedroogd. De huidige pabo-opleiding voorziet niet in het overbrengen van de benodigde kennis, die noodzakelijk is voor professionalisering van leerkrachten van het jonge kind. Ze is te veel gericht op het leren leren van de cognitieve vakken dat vanaf groep 3 plaatsvindt. Dat wat daar noodzakelijkerwijs aan vooraf dient te gaan, wordt verwaarloosd, met alle gevolgen van dien.

Nu het onderwijsgebouw bezig is in te storten, volgens ons goeddeels door de slechte basis en onvoldoende theoretische en praktische kennis, dringt de WSK aan op een proefproject waarin ontwikkelingsvolgend en voorwaardenscheppend onderwijs centraal staat zodat kleuters weer optimaal kunnen leren. Ook het onderwijs aan kinderen in de groepen 1-4, waarvan velen geen kleuter meer zijn, dient ontwikkelingsvolgend te blijven.

Een belangrijk deel van de oplossing van de onderwijscrisis ligt in het investeren in de jonge jaren van een kind om via voorwaardenscheppend onderwijs de ontwikkeling te begeleiden van de vermogens, die nodig zijn om van binnenuit tot de basisvaardigheden lezen, rekenen en schrijven te komen.

In de huidige dominante manier van onderwijs geven zet het Nederlandse officiële onderwijsbeleid in op training in en vroeg aanleren van letters en cijfers, maakt het gebruik van het EDI-instructiemodel, focust het op cognitieve processen die er bij kinderen die vroegtijdig onderwijs krijgen, per definitie nog niet zijn (wat binnen EDI- en ander DI-onderwijs herhaald aanbod van de leerstof tot een noodzaak maakt) en zet het in op de executieve functies. Helaas is dit niet de manier waarop jonge kinderen kennis verwerven en zich ontwikkelen.

Jonge kinderen leren namelijk door beweging en spel, door doen en ervaren, door nieuwsgierigheid, experimenteren, gissen-en-missen, alleen of samen met de andere kinderen. Zij hebben geen externe aanmoediging nodig, omdat ze intrinsiek gemotiveerd zijn. En ze genieten van het herhalen van wat ze van binnenuit beheersen, en oefenen een vaardigheid net zo lang tot ze die zich eigen hebben gemaakt.

Opzet

De basis van dit proefproject is het volgen en begeleiden van de ontwikkeling van de kleuter tot schoolkind in hun persoonlijke psychologische ontwikkelingslijn '... \rightarrow oudere peuter \rightarrow kleuter \rightarrow jong schoolkind \rightarrow ...', die in empirisch onderzoek houdbaar blijkt te zijn.

De ontwikkeling wordt bijgehouden door observaties en indien nodig gemeten in termen van de psychologische structuren waar de termen 'oude peuter', 'kleuter' en 'jong schoolkind' voor staan. Psychometrische instrumenten, Directe Instructie, onderwijs op basis van Vygotskij's zone van de naaste ontwikkeling en andere trainingen worden niet gebruikt.

Aan het proefproject doen bijvoorbeeld 30-60 basisscholen of IKC's vrijwillig mee. Zij ontvangen hiervoor een vergoeding.

Bij de 30-60 instellingen is vrij spel vóór de fase van het jonge schoolkind de leidraad. In het vrije spel ontwikkelen peuters en kleuters zich optimaal en komen zo van binnenuit tot de schoolse vaardigheden

lezen, schrijven, rekenen, burgerschapsvorming. De WSK kent scholen die reeds op deze wijze werken. Feitelijk vormt vrijwel het hele overige onderwijs aan het jonge kind binnen basisscholen en IKC's de controlegroep, maar desgewenst vormen 30-60 basisscholen en IKC's die met Directe Instructie of onderwijs op basis van Vygotskij's zone van de naaste ontwikkeling werken een uitdrukkelijke controlegroep.

Deze 30-60 instellingen vormen een afspiegeling van het basisonderwijs als geheel, maar hebben geen bijkomende problemen zoals een lerarentekort en/of een teveel aan kinderen die het Nederlands niet voldoende beheersen. Het proefproject zal immers wetenschappelijk worden gevolgd en bijkomende problemen verstoren de wetenschappelijke opzet.

De loop van het proefproject zou de periode van groep 1-4 kunnen bevatten, maar we verwachten dat het een succes wordt en dat het project doorgetrokken zal kunnen worden naar de groepen 5-8. Basisscholen en IKC's vangen in de groepen 1 en 2 met het proefproject aan en alle nieuwe leerlingen sluiten hier vervolgens bij aan.

Het volgen van de kinderen

De kinderen worden gevolgd in essentiële aspecten van de psychologische ontwikkelingslijn op alle ontwikkelingsdomeinen:

- De sociale ontwikkeling
- De emotionele ontwikkeling
- De taalontwikkeling
- De rekenontwikkeling
- De leesontwikkeling
- De motorische ontwikkeling
- De schrijfontwikkeling

Er wordt objectief, dus op basis van verschijnselen en niet louter naar gedragsmaten, gemeten. Het leerlingvolgsysteem dat wordt gehanteerd maakt slechts gebruik van ontwikkelingspsychologische normen en niet van inferentieel-statistische normen. Het volgt het kind in zijn ontwikkeling en helpt de leerkracht/pedagogisch medewerker inzicht te krijgen in waar het kind zich in deze ontwikkeling bevindt en welke stappen de leerkracht/pedagogisch medewerker kan ondernemen om een uitnodigende omgeving te creëren zodat het kind zelf door middel van intrinsieke motivatie, bewegen en spel in ontwikkeling blijft.

Betrokkenheid van de WSK

Omdat te weinig leerkrachten, waarschijnlijk ook van de 30-60 instellingen die aan het proefproject mee zullen doen, opgeleid zijn in ontwikkelingvolgend (en wat peuters en kleuters betreft voorwaardenscheppend) onderwijs, beveelt de WSK aan onze brochure van 18 april 2015 van meet af aan in te zetten.

De WSK wordt vanaf het begin in het gehele proefproject betrokken. Dit vraagt om afstemming over de inhoud en de uiteindelijke uitvoering ervan. Dit om het proefproject een maximale kans van slagen te geven.

Het Ministerie van OCW en de WSK stellen samen een concept op voor een opzet en beleggen een aantal regionale bijeenkomsten waar het concept wordt besproken met de leden van de WSK en met de basisscholen en IKC's die inmiddels geïnteresseerd zijn geraakt.

Volgens de WSK zijn die bijeenkomsten een tweesnijdend zwaard: de slaagkans van het project is zo groot als mogelijk; de bijeenkomsten zijn een eerste stap in het werven van 30-60 basisscholen en IKC's die aan het project mee willen doen.

Voorzien van noten staat dit stuk ook op

<https://wsk-kleuteronderwijs.nl/2024/03/proefproject-ontwikkelingvolgend-en-voorwaardenscheppend-onderwijs/>